Nástup totalitní režimů ve 20. a 30. letech letech 20.st.

Bolševismus=komunismus

- komunismus=utopistická ideologie požadující společné vlastnictví, odmítá třídní rozdíly, likviduje své nepřátele

1917 – říjnová revoluce v Rusku – cesta k totalitnímu režimu, **1920** bolševici vyhráli občanskou válku a zavedli diktaturu (zabavení půdy, znárodnění podniků – konec soukromého vlastnictví, důraz na těžký průmysl, zákaz polit. stran), odpůrci-zavražděni, uvězněni, pracovní tábory=gulagy (nelidské podmínky), **1922** byl vyhlášen Sovětský svaz (SSSR), znak: srp a kladivo.

Po smrti Lenina **1924** se stal neomezeným vládcem J. V. Stalin (zodpovědný za smrt několika desítek milionu lidí!). Centrálně plánované hospodářství v pětiletých cyklech. Násilná kolektivizace – soukromá zemědělská půda byla převáděna pod jednotná družstva=kolchozy, opět likvidace odporu. → likvidace zemědělské výroby, hladomory (poč. 30 let na Ukrajině několik mil. obětí).

SSSR se postupně dostával z mezinárodní izolace-první s ním navázalo diplomatické styky Německo, člen SN.

Fašismus – diktatura antidemokratického zaměření, **typický:** *nacionalismus*, *expanzionismus* a *odmítání liberalismu* (důraz na svobodu jedince, lidská práva, právní stát, svobodné volby a tržní hospodářství) a *marxismu* (učení K. Marxe a B. Engelse, hybnou silou v dějinách je sociální revoluce, pomocí níž utlačovaní nahradí své utlačovatele), založen na politické aktivitě vyvolané působením na emoce – vůdcovský princip (řečnické umění)-duce, führer, caudillo; potlačení dem. institucí (volby, parlament, polit. strany); od komunismu se příliš neliší-jen v militantním nacionalismu a rasismu (v Něm. spojen s antisemitismem-nesnášenlivost vůči Židům), ekonomika nebyla řízena přímo, ale pouze státem regulována

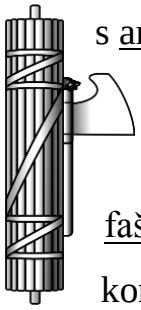

- prvními zeměmi kde se fašismus prosadil, byly Itálie a Německo (název fašismus je odvozen od „fasces“=svazek prutů, který se nosil ve starém Římě před konzuly jako znak jejich autority)

- v Itálii byla v roce **1921** založena fašistická strana, do jejíhož čela se postavil **Benito Mussolini** (bývalý levicový novinář a člen socialistické strany), v roce **1922** po tzv. pochodu na Řím byl Mussolini jmenován předsedou vlády, postupně byl likvidován parlamentní režim a v roce **1928** byl vyhlášen fašistický stát jedné strany

- autoritativní režimy s prvky fašismu pak byly nastoleny i v dalších evropských zemích (Portugalsko-**1932** Salazar, Španělsko-po občanské válce **1936-39** gen. Franco), Maďarsko, Rumunsko, Polsko

- **příčiny nástupu fašismu:** po 1. sv. v. se ukázaly slabiny a nevýhody demokratických systémů, které nebyly schopny řešit hosp. a polit. problémy – vláda silné ruky se jevila jako řešení; Říjnová revoluce v Rusku a nástup bolševiků – střední vrstvy obávaly nástupu sociální revoluce

Nacismus – ideologie NSDAP, spojení fašistické koncepce státu řízeného nejvyšším vůdcem a rasistickou koncepcí o nadřazenosti árijské rasy, program zformuloval A. Hitler v knize Mein Kampf (Můj boj) v roce **1925** jako boj o životní prostor na východě, světovládu něm. národa a rasovou čistotu

- v Německu byla v roce **1919** založena nacistická strana NSDAP (Národně socialistická německá dělnická strana) jejímž vůdcem byl **Adolf Hitler**, který se stal říšským kancléřem v roce **1933** (nástup urychlila velká hospodářská krize na přelomu **20. a 30. let**) a během jednoho roku proměnil stát v nacistickou diktaturu, v roce **1934** se vypořádal s odporem ve straně-reprezentován oddíly SA - E. Röhm („noc dlouhých nožů“); nacistická elita-**R. Heydrich**-šéf bezpečnostní služby, **Heinrich Himmler**-velitel SS, **J. Goebbels**-ministr propagandy, **H. Göring**-maršál a ministr letectva

- v **listopadu 1938** – křišťálová noc – státem organizovaný pogrom na Židy-počátek násilného řešení židovské otázky

- **úspěch nacismu založen na** schopnosti nabídnout každému něco: *socialismus* pro dělníky, *antibolševismus* pro zaměstnavatele, *nacionalismus* pro tradiční konzervativce a *antisemitismus* pro ty, kdo hledali viníka válečné porážky a ekonomické krize

- obě tyto ideologie vedly spolu se snahou o revizi poválečného uspořádání (jak ze strany poražených, tak nespokojených států-Itálie) k 2. sv. v.

- neofašismus, neonacismus – navazují na fašistickou a nacistickou ideologii (Německo, ČR,…)

V. I. Lenin

J. V. Stalin

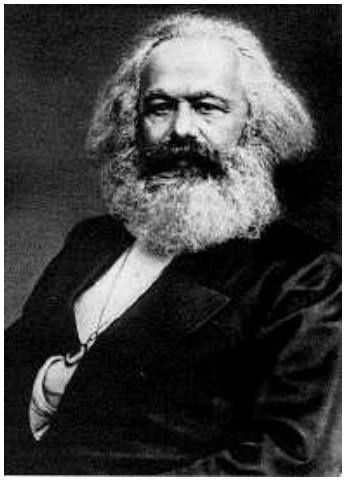

Karel Marx

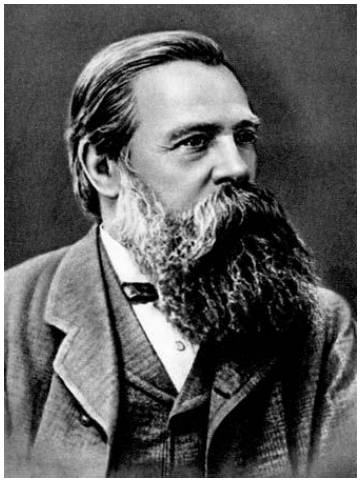

Bedřich Engels

Benito Mussolini

gen. Franco

Adolf Hitler

R. Heydrich

H. Himmler

J. Goebbles

H. Göring

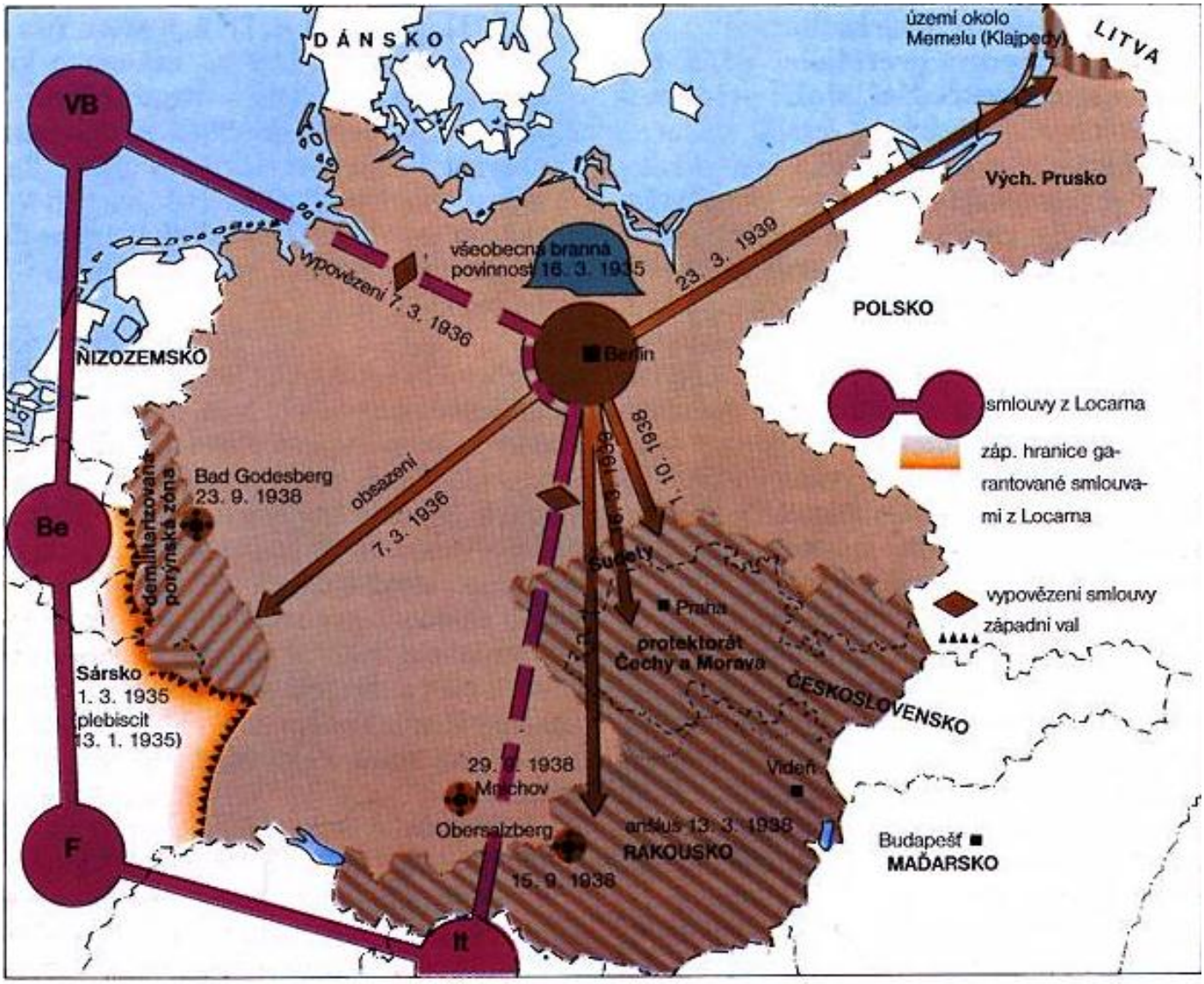

„Rozšiřování německého životního prostoru" do počátku roku 1939